

Reálná mzda učitelů klesla o 20 procent, varuje docent Ondřej Hník

portal24.cz/featured/realna-mzda-ucitelu-klesla-o-20-procent-varuje-docent-ondrej-hnik

15. února 2023 07:49

V souvislosti s inflací, energetickou krizí či nedostatkem léků, ale také s vyhrocenou zahraničně politickou situací je v současné době situace v českém školství tak trochu na druhé koleji. Bohužel. I tam totiž existují velmi ostré hrany. Ideje a návrhy, jak by je bylo možné »obrousit«, přednesl v rozhovoru pro portal24.cz docent pedagogiky PhDr. Ondřej Hník, Ph.D., který se od roku 2001 zaměřuje na didaktiku literatury. V letech 2004–18 vyučoval na Pedagogické fakultě UK, od roku 2018 působí na Pedagogické fakultě UJEP v Ústí nad Labem. Vyučoval rovněž na základní škole, v domě dětí a mládeže, podílel se

na vedení Univerzity prvního věku – Labyrintu věd(ění) na PedF UK. Kromě řady odborných publikací je autorem výukových materiálů, didaktických her a školních pomůcek.

Pane docente, myslíte si, že jsme my, Češi, vzdělaná společnost?

Myslím, že stále se ještě můžeme pokládat za vzdělanou společnost, i když úroveň vzdělanosti od konce 90. let podle mého názoru klesá. Je to hlavně tím, že naše vzdělanost je systematicky likvidována. Mám na mysli například přijetím dvouступňového modelu vzdělávání, bakalářského stupně a navazujícího magisterského stupně, také ale účelovým vzděláváním pro trh práce, vzděláváním pro takzvanou konkurenceschopnost.

Také je tady inflace vzdělání, vezměte si, kolik studentů dnes pojímají střední školy a vysoké školy, maturitu má téměř každý. Tím, že se na středních a vysokých školách vzdělávají doslova masy studentů, logicky klesá kvalita vzdělávání.

Na středních i vysokých školách neustále přibývají obory a programy, protože školy tím dohánějí počet studentů. Někdy už nemůžeme mluvit ani o studijním oboru, často je to pseudoobor. Nevím, proč má např. na střední škole existovat management sportu. Budoucí manažeři ve sportu přece mohou vystudovat regulérní management, principy managementu jsou jen jedny a mohou se aplikovat na řadu oborů.

Máte nějaký návrh na zlepšení situace?

Návrh samozřejmě mám, ale obávám se, že současné společnosti a její politické reprezentaci chybí motivace tyto věci měnit. Mezi ministry školství (kteří se mimochodem u nás střídají s několikanásobně vyšší frekvencí než v jiných státech) bych od listopadu 89 našel tak tři, možná čtyři, kteří pracovali v zájmu

opravdové vzdělanosti, nikoli v různých cizích zájmech (ekonomických, politických apod.). Patří mezi ně například profesor Stanislav Štech a již zesnulý profesor Jan Sokol.

Projekt, jak alespoň zmírnit propad vzdělanosti, by ovšem musel spočívat v implementaci řady kroků najednou. Osobně bych začal od vysokých škol a prosazoval znovuzavedení neděleného magisterského a inženýrského studia. Bakalář vyhovuje státu proto, že je zkrátka jen levnější variantou vysokoškoláka, že stojí méně než magistr nebo inženýr. A jestliže by byl o nedělená pětiletá studia jen minimální zájem, tím lépe. Zmírnila by se tím již neúnosná masifikace. A kvalita výuky menšího množství vysokoškoláků by se mohla přiblížit kvalitě 90. let.

Na středních školách bych kriticky nahlédl na nabízené obory a znovu vrátil maturitě její ztracenou prestiž. Maturita zkrátka není pro každého. Alarmujícím stavem už je, že v Česku má maturitu 92 % lidí ve věku 25 až 32 let.

V zoufalém stavu jsou také mnohé učební obory bez maturity, zakončené výučním listem. To je vidět na nedostatku kvalitních českých řemeslníků. Dobrého zedníka, truhláře nebo kominíka téměř neseženete, nebo na něj čekáte rok. Za poslední dobu také jako by vymizeli prodavači znalí zboží, které sami prodávají.

Základním školám by měly příslušet větší pravomoci, například by mělo být v pravomoci školy žáka vyloučit.

To je samozřejmě jenom nástin, asi tady není prostor pro vysvětlování celé koncepce.

V českém vysokém školství pracujete už 20. rokem. Jací jsou dnešní studenti v porovnání s těmi, které jste učil tenkrát?

Jsou jiní, ale rozhodně ne hloupější. Protože učím didaktiku literatury, mohu spolehlivě říct, že se u studentů – tak jako v celé společnosti – například oslabila víra v psané slovo, oslabil se cit pro metaforu a symbol, změnil se náhled na tištěnou knihu, na literaturu jako médium.

Vyvstala potřeba (nebo možná pseudopotřeba, možná nutnost, nevím) vnímat svět – a vzdělávat se – přes vizuální kód, nikomu už dneska nestačí odborná literatura doplněná skripty a zápisky z přednášek. Mladí lidé chtějí výuková videa, chtějí pracovat s filmem, s podcasty apod.

Řada studentů přichází ze středních škol s návykem učit se nebo dělat zápisky z powerpointových prezentací, já osobně takový způsob odmítám. Nechci ze studentů dělat cvičené opice, naopak je chci podporovat v tom, že jsou a mají být samostatně myslící bytosti. Když se ale prolomí prvotní rozpaky, ukazuje se, že jsou studenti schopni přemýšlet a diskutovat na úrovni a že není potřeba, aby byli pasivními příjemci poznatků, které jim sděluje nebo promítá vyučující.

A jak se změnilo vysoké školství jako takové?

Vezmu to asi přes osobní zkušenosti a vzpomínky. Když jsem studoval na Pedagogické fakultě UK v Praze v letech 1995-2001, bylo studium opravdovým studiem, dnes je to spíš honba za kredity. Studovalo nás tenkrát méně, v seminářích bylo méně lidí, takže vyučující na nás měli čas. Bylo to tehdy, v porovnání s dneškem, velmi osobní prostředí. Tehdy bylo studium nedělené, takže jsme měli klid na psaní diplomky, dneska sotva student odevzdá bakalářskou práci, už musí začít s prací diplomovou. Tehdy ještě existovaly pevné studijní kruhy a fixní rozvrh, takže jsme se všichni znali, pomáhali si a chodili po přednáškách na víno, kolektiv fungoval podobně jako klasická školní třída. Dnes se studenti

scházejí třeba jen na jednom předmětu, jinak se neznají. Teda kromě toho, že mají společnou skupinu na Facebooku, přes který si píšou zkušenosti s výukou a dojmy ze zkoušek.

Jak se díváte na problém zavádět nebo nezavádět školné na vysokých školách?

Vždy jsem měl na tuto problematiku stejný názor, ze kterého neustoupím. Jsem proti školnému, a to v jakékoli podobě a jakékoli výši. Vzdělání není zboží, ale hodnota. A jako taková je nepře počítatelná na peníze a neprodejná. Univerzity, které vzdělávají, jsou svobodné instituce, nikoli podniky. Měly by se zodpovídat jen vzdělanosti, nikomu a ničemu dalšímu. To je pro mě hlavní argument. Mohl bych najít řadu dalších, ale domnívám se, že už by to byly jen pseudoargumenty a rozměňování jádra sdělení.

V prosinci minulého roku představilo ministerstvo školství a některé další organizace etický kodex učitele. V médiích byl velmi kritizován. Jaký na něj máte názor vy?

Etický kodex učitele považuji za další krok k tomu, jak omezit svobody učitelů a jejich působení na žáka. Nároky na učitelskou profesi se od roku 1989 neustále zvyšují, řada učitelů po covidu opustila školství a počet vyhoření u učitelů v posledních letech vrostl. Etický kodex je dalším, i když drobným krokem k tomu, jak udělat z učitelství opět o něco málo nelukrativnější a nezáviděníhodnější profesi a z učitele doslova slouhu veřejnosti – zejména žáků a rodičů.

Již nyní řada rodičů vnímá učitele jako svého servisního pracovníka. V současné době by se mělo řešit spíše to, jak učitelům rozvázat ruce, aby mohli kvalitně vzdělávat a vychovávat, měly by se tedy řešit spíše svobody a práva učitelů. Etický kodex učitele je určen učitelům mateřských až středních škol. Mám ale informace, že na kodexu nespolupracoval žádný učitel z MŠ.

Nebojíte se toho, že podobný kodex bude vytvořen také pro vysoké školství?

Nebojím, protože jsem připraven proti takové hlouposti bojovat. Pro úplnost, takový kodex již vznikl na více univerzitách, ale to je zcela jiná situace, akademičtí pracovníci si ho vytvořili sami. K tvorbě etického kodexu pro učitele z prosince 2022 nebyly přizvány žádné profesní učitelské organizace s výjimkou jedné. Někteří aktivní učitelé kodex možná iniciovali, většina učitelů ho ale odmítá.

Další novinkou ve školství je zavedení slovního hodnocení v prvních třech ročnících základní školy.

Ano, to je další módní trend, který podle mého názoru nepotřebujeme. Ke školnímu hodnocení a motivaci žáků bohatě postačuje současná pětistupňová škála. Když učitel potřebuje cokoli dodat, má k tomu řadu příležitostí. Jakékoli slovní hodnocení (v jakémkoli rozsahu) může napsat rodičům přes bakaláře, může jim je sdělit osobně po vyučování nebo na třídních schůzkách či konzultacích pro rodiče. Učitelé to dělají, a dostatečně.

Slovnímu hodnocení dítě ne vždy porozumí, a nutno dodat, že ani intelektuálně slabý rodič slovnímu hodnocení nemusí porozumět. Zato pětistupňové škále (teprve v případě potřeby doplněné slovním komentářem, třeba ústním) rozumí každý.

Jsem pro dobrovolné slovní hodnocení, nikoli povinné. Povinné slovní hodnocení, ať již v kterémkoli ročníku školy, vnímám jako další přítěž pro učitele. V praxi to stejně bude vypadat tak, že si již tak přetížený učitel vyrobí tabulku slovního hodnocení příslušející známám 1 až 5 a toto slovní hodnocení bude – třeba s obměnami – kopírovat do bakaláře nebo na vysvědčení namísto toho, aby udělil jasnou a všem srozumitelnou známku v podobě číselného hodnocení.

Pojďme, prosím, přeci jen ještě ke kontroverznímu tématu platového ohodnocení učitele, které je stále aktuální.

Ano. V poslední době se růst učitelských platů zcela zastavil. Tehdejší vláda dala v roce 2016 slib ministryni školství Kateřině Valachové zvyšovat každý rok platy učitelů. V roce 2016 to mělo být 10 %,

následující rok a každý další rok 15 %. Tento slib ovšem nikdo nedodržel. Dále si vezměte, že s dnešní inflací reálná mzda učitele klesla o 20 %.

Ministr školství Vladimír Balaš na začátku února uvedl, že *»učitelský plat by měl být přes 50 tisíc Kč měsíčně«*, že je to *»investice do budoucnosti«*. V tom s panem ministrem samozřejmě souhlasím. Onou investicí do budoucnosti by měly být nejen peníze, ale také osobnost učitele. Stát by měl investovat do učitelů jako takových. Do znovunavrácení prestiže jejich profesi. Jak už jsem v tomto rozhovoru řekl, učitel je dnes mnohými vnímán jako jakýsi služebník ve věci hlídání, vzdělávání a výchovy dítěte. Zcela záměrně jsem dal na první místo slovo hlídání, protože tak si to řada rodičů skutečně představuje. Řada rodičů jedná s učiteli s povýšeností, nabubřelostí a neúctou. Za socialismu a ještě v 90. letech bychom si takovou míru despektu nedovedli představit.

Před několika lety se mluvilo o tom, že by učitelé po nějaké době dostávali tvůrčí volno, takzvaný *sabatikl*. Diskuse o tom ale utichly. Co si o tom myslíte?

Tak náročná profese si to nejen plně zaslouhuje, ale vnímám to také jako nezbytnost pro duševní zdraví učitelů. Jsem proto, aby konečně také českým učitelům společnost přiznala řekněme každých pět až sedm let tvůrčí volno. Tvůrčí učitelské volno vyjde státní rozpočet levněji než výlohy na léčení nemocí způsobených dlouhodobým stresem a vyčerpáním nebo než definitivní odchod vyhořelých a nemocných učitelů ze školství. Vše posledně jmenované jde stejně na úkor vzdělávání žáků (a dalších učitelů), tedy na úkor vzdělanosti české společnosti.

Petr Kojzar

2 KOMENTÁŘE

PŘIDEJ KOMENTÁŘ
